

+

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“TASDIQLAYMAN”

O'quv ishlari bo'yicha prorektor

I.I. Ismailov

2024 yil “ ”

Ro'yxatga olindi №

01/02/013

“27” Eyan 2024 yil

NEFT VA GAZ QAZIB CHIQARISHDA TEXNIKA XAVFSIZLIGI
FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi:	700 000 –	Ishlab chiqarish-texnik soha
Ta'lim sohasi:	720 000 –	Ishlab chiqarish texnologiyasi
Ta'lim yo'nalishi:	60721800 –	Neft va gaz ishi (Neft va gaz konlarini ishga tushirish va ulardan foydalanish)

Qarshi – 2024 yil

Modul / FAN SILLABUSI
Neft va gaz fakulteti
60721800 – Neft va gaz ishi (Neft va gaz
konlarini ishga tushirish va ulardan
foydalanish) ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligi
Fan turi:	Tanlov
Fan kodi:	NGQCHTX2304
Yil:	2
Semestr:	3
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	120
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Laboratoriya mashg'ulotlari	–
Seminar	–
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	4
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek, rus-tili

Fan maqsadi (FM)

FM1	<p>Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga xavfli ishlab chiqarish ob'yektlarida mehnat muhofazasi, sanoat xavfsizligi texnika xavfsizligi bo'yicha tushuncha berish, ishlab chiqarish korxonalarida favqulotda vaziyat ro'y berganda, apparat va sig'imlarda olovga xavfli ishlarni bajarishda texnika xavfsizligiga rioya qilishni o'rgatishdan iborat.</p> <p>Fanning asosiy vazifasi talabalarga har qanday ishlab chiqarish ob'yektlarida xavfsizlik texnikasiga rioya qilish hamda yo'riqnomalar bo'yicha bilim va ko'nikmalarini nazorat qilishdan iborat. Neft va gaz sanoatida texnika xavfsizligi asosiy masalalardan biridir. Jumladan, neft va gaz konlarida xavfsiz mehnat sharoitini yaxshilash hamda ishchi xodimlarni shu sohada malakasini oshirish ishlab chiqarish korxonalarida alohida o'rin egallaydi. Ushbu fan asosiy ixtisoslik fani bo'lib, ishlab chiqarish texnologik tuzilishining ajralmas qismi hisoblanadi.</p>
------------	--

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar

1.	Neft va gaz ishi asoslari (NGIA2306)
2.	Neft va gaz quduqlarini burg'ilash (NGQB12405)
3.	Quduqlarni ta'mirlash va xizmat ko'rsatish (QTvaXK2304)

Ta'lim natijalari (TN)

	<i>Bilimlar jihatidan:</i>	
TN1	Fanning asosiy muammolari va uning kasbni egallashdagi mohiyati, neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligini mantiqiy o'rni va roli haqida tushunchalar hosil qilish kerak.	
TN2	Neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligini o'ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlarini hamda texnika xavfsizligini inson faoliyatining turli jabhalarida qo'llanilishi asoslari haqida tasavvurga ega bo'lish kerak.	
TN3	Talabalarni neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligi va ishlab chiqarishda sog'lom va xavfsiz mehnat qilish sharoitini yaratish bilan tanishtirish, yo'riqnomalar va ishchilarni xavfsiz ishlash usullariga o'rgatish haqida bilimga ega bo'lishi kerak.	
TN4	Fanni o'rganish mobaynida talabalar mehnatni muhofaza qilishning umumiy masalalari foydalanib muammoli vaziyatlarni yechish, ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni muhofaza qilish xizmatini uyushtirish kabi bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar.	
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>	
TN5	Neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligida texnologik uskuna, moslama, qurilma–apparatlarni xavfsizligi o'ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlarini, hamda texnologik jarayonni xavfsizligini ta'minlashda avtomatizatsiyani o'rni va inson faoliyatining turli sohalarida qo'llanilishi asoslari bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.	
TN6	Neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligini asosiy e'tibori mehnat muhofazasi, texnologik jarayonlar xavfsizligi va shularga turdosh tarmoqlarda qo'llanilishiga doir bilimga ega bo'lishi kerak.	
TN7	Ushbu fanni o'rganish mobaynida talabalar mehnatni muhofaza qilishning umumiy masalalari foydalanib muammoli vaziyatlarni yechish, texnologik reglament, yo'riqnomalar va ishchilarni xavfsiz ishlash usullariga o'rgatish kabi bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladilar.	

Fan mazmuni

Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M) (30 soat)

M1	“Neft va gaz qazib chiqarishda texnika xavfsizligi” fanining predmeti va vazifalari.	2 soat
M2	Mehnatni muhofaza qilishning umumiy masalalari	2 soat
M3	Shaxsiy himoya vositalari.	2 soat

M4	Ishlab chiqarishda sog'lom va xavfsiz mehnat qilish sharoitini yaratish.	2 soat
M5	Yo'riqnomalar va ishchilarni xavfsiz ishlash usullariga o'rgatish.	2 soat
M6	Jarohatlanish, baxtsiz hodisa va kasb kasalliklari haqida tushuncha.	2 soat
M7	Texnologik uskuna, moslama, qurilma–apparatlarni xavfsizligi.	2 soat
M8	Texnologik jarayonlar xavfsizligi.	2 soat
M9	Texnologik jarayonni xavfsizligini ta'minlashda avtomatizatsiyani o'rni.	2 soat
M10	Texnologik reglament.	2 soat
M11	Bosim ostida ishlaydigan apparat va idishlarni xavfsizligi.	2 soat
M12	Ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni muhofaza qilish xizmatini uyushtirish.	2 soat
M13	Ishlab chiqarishda texnologik jarayonlarning yong'in xavfsizligini ta'minlash.	2 soat
M14	Rejali tuzatishni uyushtirish va apparat, uskunalarni tuzatishga tayyorlash.	2 soat
M15	Mehnatni muhofaza qilish qoida va normalarni buzganlik uchun javobgarlik.	2 soat
Mashg'ulotlar shakli: Amaliy mashg'ulot (A) (30 soat)		
A1	Inson uchun xavfli, zararli bo'lgan joylarda texnika xavfsizligi va ishlab chiqarish sanitariya talablari	2 soat
A2	Shaxsiy himoya vositalari.	2 soat
A3	Baxtsiz xodisa tufayli zararlanganda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish.	2 soat
A4	Rezervuar parklarida olovga xavfli ishlarni bajarish va naryad ruxsatnomalar tuzish	2 soat
A5	Tebratma dastgohlarni ishlatishdagi xavfsizlik qoidalari.	2 soat
A6	Quduqlarga xlorid kislotali ishlov berishni xavfsiz o'tkazish	2 soat
A7	Manometrlarni ishlatishdagi xavfsizlik texnikasi	2 soat
A8	Gaz niqoblardan foydalanish qoidalari.	2 soat
A9	Yuqorida ish bajarganda xavfsizlik qoidalari.	2 soat
A10	Sanoat korxonalarida jarohatlanish va kasb kasalliklarini o'rganish usullari	2 soat
A11	Ishlab chiqarish muhitidagi zaxarli moddalarni miqdorini aniqlash	2 soat
A12	Mash'ala xo'jaligini ishlatish qoidalari	2 soat
A13	Remont tuzatish ishlarini xavfsiz bajarish	2 soat
A14	Ishlab chiqarishda texnologik jarayonlarning yong'in xavfsizligini ta'minlash	2 soat
A15	Yonuvchi moddalarni o'z-o'zidan alanganish jarayonini, aniqlash	2 soat

Mustaqil ta'lim (MT) 60 soat		
1	Yo'riqnomalar va ishchilarni xavfsiz ishlash usullariga o'rgatish	2 soat

2	Sanoat korxonalarida jarohatlanish va kasb kasalliklarini o'rganish usullari	2 soat
3	Ishlab chiqarishda texnologik jarayonlarning yong'in xavfsizligini ta'minlash	2 soat
4	Bosim ostida ishlaydigan apparat va idishlarni xavfsizligi	2 soat
5	Sig'imlar ichida ta'mirlash ishlarini bajarish	2 soat
6	Shaxsiy himoya vositalari	2 soat
7	Quduqlarda xlorid kislotali ishlov berishni xavfsiz o'tkazish	2 soat
8	Yuqorida ish bajarganda xavfsizlik qoidalari	2 soat
9	Quvurlardan foydalanishda texnika xavfsizligi bo'yicha qo'yiladigan talablar	2 soat
10	Rejali tuzatishni uyushtirish va apparat, uskunalarni tuzatishga tayyorlash	2 soat
11	Baxtsiz hodisa tufayli zararlanganda birinchi yordam ko'rsatish	2 soat
12	Ta'mirlash tuzatish ishlarini xavfsiz o'tkazish	2 soat
13	Mehnatni muhofaza qilish qoida va normalarni buzganlik uchun javobgarlik	2 soat
14	Ishlab chiqarish korxonalarida mehnatni muhofaza qilish xizmatini uyushtirish	2 soat
15	Mash'ala xo'jaligini ishlatish qoidalari	2 soat
16	Texnologik reglament	2 soat
17	Jarohatlanish, baxtsiz hodisa va kasb kasalliklari haqida tushuncha	2 soat
18	Texnologik uskuna, moslama, qurilma- apparatlarni xavfsizligi	2 soat
19	Gazniqoblardan foydalanish qoidalari	2 soat
20	Yuqorida ish bajarganda xavfsizlik qoidalari	2 soat
21	Texnologik jarayonlar xavfsizligi	2 soat
22	Rezervuar parklarida olovga xavfli ishlarni bajarish va naryad ruxsatnomalar tuzish	2 soat
23	Remont tuzatish ishlarini xavfsiz bajarish	2 soat
24	Ishlab chiqarish muhitidagi zaxarli moddalar miqdorini aniqlash	2 soat
25	Manometrlarni ishlatishdagi xavfsizlik texnikasi	2 soat
26	Texnologik jarayonni xavfsizligini ta'minlashda avtomatizatsiyani o'rni	2 soat
27	Yonuvchi moddalarni o'z-o'zidan alanganish jarayonini, aniqlash	2 soat
28	Inson uchun xavfli, zararli bo'lgan joylarda texnika xavfsizligi va ishlab chiqarish sanitariya talablari	2 soat
29	Tebatma dastgohlarni ishlatishdagi xavfsizlik qoidalari	2 soat
30	Texnologik uskuna, moslama, qurilma – apparatlarni xavfsizligi	2 soat

Mustaqil o'zlashtirilgan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlanadi va uni taqdimoti tashkil qilindi.

Asosiy adabiyotlar	
1.	Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi.-T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 56 b.
2.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 48 b.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.
4.	O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida. - T.:2017 yil 7 fevral, PF-4947-sonli Farmoni.
5.	B.Yu.Nomozov va boshqalar Neft va gaz qazib olish texnika va texnologiyasi. Darslik. Qarshi "INTELEKT" nashriyoti, 2023.385 b.
6.	B.Yu.Nomozov va boshqalar Neft va gaz qazib olish texnika va texnologiyasi. O'quv qo'llanma. Qarshi "INTELEKT" nashriyoti, 2023.166 b.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	O'zbekiston Respublikasi Mehnat qonunlari kodeksi, Toshkent. 1993 yil.
2.	O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining 07.05.1997 yil. № 129 «Mehnatni muhofaza qilish qonunining bajarilishi haqida» gi buyrug'i.
3.	Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 48 b.
4.	Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.
5.	O'zbekiston Respublikasi korxon va tashkilotlarida mehnatni muhofaza qilish va jarohatlanish to'g'risidagi ma'lumotlardan foydalanildi.
6.	Maxmudov N.N., Nomozov B.Yu., Azizova D.G'., Ashurov M.T. Neft va gaz qazib olish texnika va texnologiyasi.Darslik. Toshkent: "EXCELLENT POLYGRAPHY" nashriyoti, -2020, -480 b.
7.	Yuldashev T.R., Akramov B.SH., Abdirazoqov A.I. Neft va gaz qazib olish texnika va texnologiyasi. 5311900-Neft va gaz ishi (NGKI va UF) - O'z.Res. OO'MTV huzuridagi MK. 2021 y. 31 may. №237 buyruq. Toshkent. – "MALIK PRINT" SO nashriyoti , 2021.-552 b.

Axborot manbalari	
1.	www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2.	www.lex.uz– O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.
3.	www.ziyonet.uz

Talabning fan bo‘yicha o‘zlashtirish ko‘rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to‘liq yoritma olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo‘l qo‘ymas;
- fan bo‘yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo‘lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo‘nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo‘lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to‘liq va aniq bajargan bo‘lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy-huquqiy ujjatlarni to‘liq o‘zlashtirgan bo‘lsa;
- fanga tegishli mavzulardan biri bo‘yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo‘lsa;
- tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo‘l qo‘ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo‘lsa;
- fan bo‘yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o‘quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo‘yicha berilgan savollarga to‘g‘ri javob bera olsa;
- fan bo‘yicha konspektini puxta shakllantirgan bo‘lsa;
- fan bo‘yicha mustaqil topshiriqlarni to‘liq bajargan bo‘lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa meyoriy xujjatlarni o‘zlashtirgan bo‘lsa.

v) 3 baho olish uchun talabning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo‘lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo‘l qo‘yilsa;
- bayon qilish ravon bo‘lmasa;
- fan bo‘yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo‘yicha matn puxta shakllantirilmagan bo‘lsa.

g) quyidagi hollarda talabning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo‘yicha mashg‘ulotlarga tayorgarlik ko‘rilmagan bo‘lsa;
- fan bo‘yicha mashg‘ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo‘lmasa;

- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchilari to'g'risida ma'lumot

Muallif:	L.N.Oripova – Neft va gaz ishi kafedrası katta o'qituvchi
E-mail:	oripovalobar74@gmail.com
Tashkilot:	Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti, "Neft va gaz ishi" kafedrası
Taqrizchilar:	H.M.Muhammadiyev- "Neft va gaz ishi" kafedrası dotsent. X.A.Xushvaqtov- "Shurtan neft va gaz qazib chiqarish" boshqarmasi Geologiya bo'limi yetakchi geologi

Fan sillabusi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institutining "Neft va gaz ishi" kafedrasining 2024 -yil "____" ____dagi №__ sonli yig'ilishida hamda Neft va gaz fakulteti Uslubiy Komissiyasining 2024-yil "____" ____dagi №__ sonli yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlangan. Institut Uslubiy Kengashining 2024-yil "____" ____dagi №__ sonli yig'ilishi qarori bilan o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya etilgan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i:

 Z.E.Chorshanbiyev

Fakultet dekani:

 Sh.R.Turdiyev

Kafedra mudiri:

 L.X.Sattorov

Tuzuvchilar:

 L.N.Oripova

